

II. ΕΞΩΤΕΡΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΑΝΑΔΙΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

1. Ο Ιουστινιανός και το έργο του¹

Όροι – κλειδιά

Στάση του Νίκα – Δήμοι Ιπποδρόμου – Νεοπλατωνική Ακαδημία – Κωδικοποίηση Ρωμαϊκού Δικαίου – Ιουστινιάνειος Κώδικας – Πανδέκτης – Εισηγήσεις – Νεαρές – Αποκατάσταση ρωμαϊκής οικουμένης – Βασιλική – Περίκεντρο κτίριο – Βασιλική με τρούλο – Πεσσοί – Ημισφαιρικά τρίγωνα - Τρούλος

α. Η πολιτική του Ιουστινιανού

- **Ιουστινιανός (527-565):** Ένας από τους σημαντικότερους ηγέτες του πρώιμου βυζαντινού κράτους.
- Πολιτική φιλοσοφία του Ιουστινιανού: **Ένα κράτος, μία εκκλησία, μία νομοθεσία.**

β. Εσωτερική πολιτική

Στο εσωτερικό του κράτους, ο Ιουστινιανός:

- **Κατέστειλε** (αντιμετώπισε με επιτυχία) την εξέγερση των δήμων του Ιπποδρόμου (**Στάση του «Νίκα», 532**).
- Μετά τη Στάση του «Νίκα» **ενίσχυσε** την αυτοκρατορική εξουσία και **περιορίσε** τη δύναμη των **δήμων**.
- Προσπάθησε να **περιορίσει τη δύναμη των μεγάλων γαιοκτημόνων** (= ιδιοκτητών γης) και να **προστατεύσει** τους ελεύθερους αγρότες.
- **Θρησκευτική** πολιτική του Ιουστινιανού:
 - Προσπάθησε να **επιβάλει την Ορθοδοξία σε όλη την αυτοκρατορία**.
 - **Καταδίωξε** τους οπαδούς των αιρέσεων και της αρχαίας θρησκείας.
 - Έκλεισε τη **Νεοπλατωνική Ακαδημία**, που λειτουργούσε στην Αθήνα.
 - **Διέδωσε τον Χριστιανισμό** σε λαούς του Καυκάσου και της Ανατολικής Αφρικής.
- **Κωδικοποίησε** το Ρωμαϊκό Δίκαιο, για να απονέμεται ευκολότερα και καλύτερα η δικαιοσύνη:
 - Εξέδωσε:
 - ✓ Τον **Ιουστινιάνειο Κώδικα** (περιλάμβανε τους νόμους πριν από τον Ιουστινιανό).
 - ✓ Τον **Πανδέκτη** (περιείχε γνώμες ρωμαίων νομικών).
 - ✓ Τις **Εισηγήσεις** (βιβλίο για τους αρχάριους σπουδαστές της Νομικής).
 - ✓ Τις **Νεαρές** (οι νέοι νόμοι, που γράφτηκαν –οι περισσότεροι– στα ελληνικά).

Η **σημασία** του νομοθετικού έργου του Ιουστινιανού είναι μεγάλη, γιατί αυτό αποτέλεσε τη **βάση** για το **Δίκαιο** της Νεότερης **Ευρώπης**.

γ. Εξωτερική πολιτική

Ο Ιουστινιανός:

- Είχε στόχο την **αποκατάσταση της Ρωμαϊκής Οικουμένης** (να ανακτήσει, δηλαδή, το δυτικό κράτος που το είχαν καταλάβει οι Βάνδαλοι, οι Οστρογόθοι και οι Βησιγόθοι και να ξαναφτιάξει ένα μεγάλο κράτος).
 - Ανέκτησε το **Βανδαλικό βασίλειο** (Β. Αφρική).
 - Ανέκτησε τα **νοτιοανατολικά παράλια του Βησιγοθικού βασιλείου** (Ισπανία).
 - Ανέκτησε την **ιταλική χερσόνησο** από τους Οστρογόθους, μετά από μακροχρόνιους πολέμους.

¹ **Εποπτικό υλικό:** Κασέτα VHS: *Ιουστινιανός. Μια ιστορία σαν ψηφιδωτό*. (Βλ. και Ηλεκτρονική Τάξη / Συνδέσεις Διαδικτύου)

- Αντιμετώπισε στην ανατολή τους **Πέρσες** (βασιλιάς Χοσρόης Α΄) και υπέγραψε μαζί τους αρχικά ανακωχή και το **562 συνθήκη ειρήνης 50 χρόνων**.
- Στη Χερσόνησο του Αίμου (Βαλκανική) **δεν μπόρεσε** να εμποδίσει τις εισβολές των **Σλάβων** και **άλλων λαών** στις ευρωπαϊκές επαρχίες του κράτους.
- Γενικά, πάντως, οι πόλεμοι που έκανε ο Ιουστινιανός, είχαν και τις αρνητικές **συνέπειές** τους:
 - **Απογύμνωσαν** τις ευρωπαϊκές επαρχίες από **στρατεύματα**.
 - **Άδειασαν** τα κρατικά ταμεία.
 - **Μειώθηκε** η διεθνής θέση του Βυζαντίου.
 - Το Βυζάντιο **έχασε πολλά εδάφη** επί των διαδόχων του Ιουστινιανού.

δ. Κτίσματα και Αγία Σοφία

- Ο Ιουστινιανός κατασκεύασε:
 - **Αμυντικά** έργα (φρούρια, τείχη)
 - **Ναούς** (Αγία Σοφία, Αγία Ειρήνη)
 - **Έργα υποδομής και κοινής ωφέλειας** (δρόμους, γέφυρες, υδραγωγεία, αποθήκες σιτηρών).
- **Η Αγία Σοφία:**
 - Είναι το **λαμπρότερο** κτίσμα της βυζαντινής τέχνης.
 - Εκπροσωπεί το νέο (για την εποχή) ρυθμό (=αρχιτεκτονικό στυλ) **της βασιλικής με τρούλο**.
 - Σχεδιάστηκε και κατασκευάστηκε από τους αρχιτέκτονες **Ανθέμιο και Ισίδωρο**.
 - Είναι σχεδόν **τετράγωνη**, με τέσσερις μεγάλους **πεσσούς** (= τετράγωνους κίονες).
 - Έχει **ημισφαιρικά τρίγωνα** που συνδέουν τους πεσσούς και δημιουργούν ένα στεφάνι, πάνω στο οποίο στηρίζεται ο **τρούλος**.
 - **Φωτίζεται** από τα παράθυρα του τρούλου με άπλετο φως.
 - Διακρίνεται για το **κάλλος** (= ομορφιά) και το **μέγεθος**.
 - Προκαλεί **δέος** στον επισκέπτη, ακόμα και σήμερα, για τον **τρούλο**, που φαίνεται να κρέμεται από τον ουρανό και για το **μέγεθός** της.
 - Έχουν αποκαλυφθεί **ψηφιδωτά** εξαιρετικής τέχνης και **εικόνες αγγέλων** στα τέσσερα ημισφαιρικά τρίγωνα.

Ερωτήσεις

1. Έχει λεχθεί ότι ο Ιουστινιανός ήταν ο τελευταίος ρωμαίος αυτοκράτορας στον βυζαντινό θρόνο (G. Ostrogorsky). Μπορείς να εξηγήσεις τον χαρακτηρισμό;
2. Γιατί ο Ιουστινιανός αναθεώρησε και κωδικοποίησε το ισχύον ρωμαϊκό Δίκαιο; Ποια ήταν η σημασία τού νομοθετικού του έργου;
3. Ποιο είναι κατά τη γνώμη σας το στοιχείο της Αγίας Σοφίας που εντυπωσίασε και εντυπωσιάζει ακόμα και σήμερα τον επισκέπτη;
4. Αναζητήστε εικόνες της Αγίας Σοφίας στο διαδίκτυο και θαυμάστε τις.
5. Πώς αντιμετώπισε ο Ιουστινιανός τη «Στάση του Νίκα» και ποιες συνέπειες είχε αυτή στην άσκηση της εξουσίας του Ιουστινιανού;
6. Ποια ήταν η πολιτική του Ιουστινιανού στα ζητήματα της θρησκείας;
7. Ποιον στόχο έθεσε ο Ιουστινιανός στον τομέα της εξωτερικής πολιτικής του;
8. Ποια ήταν τα αποτελέσματα της προσπάθειας του Ιουστινιανού να αποκαταστήσει τη Ρωμαϊκή Οικουμένη;
9. Πώς κατέληξε η σύγκρουση του βυζαντινού στρατού με τους Πέρσες;
10. Ποιες ήταν οι συνέπειες των μακροχρόνιων πολέμων του Ιουστινιανού για την αποκατάσταση της Ρωμαϊκής Οικουμένης;